Eerste jaargang, nummer 4, winter 2016

De Natuurkijker

Nieuwsblad van IVN en KNNV Amersfoort e.o.

Natuurvisie Amersfoort aangenomen: hoe nu verder ?
Verwondering: interview met voormalig natuurgids Marijke Kroon
Suzuki fruitvlieg op het oorlogspad
Bizar: ontgroening in het groen

ivn beleef de natuur!

KNNV vereniging voor veldbiologie

Agenda

Zaterdag 3 december, 9 uur. De KNNV-vogelwerkgroep zoekt wintergasten in Arkemheem. Vertrek vanaf carpoolplaats, Spieghelweg, Leusden. Opgeven uiterlijk 24 uur van tevoren bij Henk Bokkers, tel. 06 - 54 622 698 .

Zaterdag 10 december, 9.00 – 12.00 uur: bomen knotten met het IVN. Gereedschap aanwezig. Meer informatie: https://sites.google.com/site/knotploegamersfoort/home .

Zondag 11 december, 14.00 - 16.30 uur: duurzaam bezig zijn. Werkles kleding repareren en pimpen. Je betaalt wat je de les waard vindt. Opgeven: info@transitieschool.nl . Locatie: Fablab, de War, Geldersestraat 6. Meer info: www.transitieschool.nl .

Woensdag 14 december 19.30 - 21.30 uur: natuuracademie: Wintergasten (vogels). De Groene Belevenis, Hamersveldseweg 107 te Leusden. Kosten € 15,-. (KNNV- en IVN-leden € 5 ,- minder). Meer info: www.hetgroenehuisamersfoort.nl . Aanmelden: CNME@amersfoort.nl .
Zaterdag 17 december, 10.00 - 12.00 uur: vogelkijkexcursie, behorende bij de theorieles van woensdag 14 december.

Zondag 18 december, 14.00-16.30 uur: duurzaamheid: werkles koken in hooimutsen en hooikisten: Je betaalt wat je de les waard vindt. Opgeven bij info@transitieschool.nl Locatie: Fablab, de War, Geldersestraat 6. Meer info: www.transitieschool.nl.

Zaterdag 24 december, 9.00 – 12.00 uur: bomen knotten met het IVN. Gereedschap aanwezig. Informatie: https://sites.google.com/site/knotploegamersfoort/home .

Zondag 8 januari, 13 of 14 uur: nieuwjaarsreceptie van het IVN. Locatie onbekend. Nadere informatie volgt.

Dinsdag 10 januari, 20.00 uur: natuurlezing over de ontstaansgeschiedenis van de Heiligenberg en Park Randenbroek, door Wim de Gans. Het Groene Huis, Schothorsterlaan 21, 3822 NA, Amersfoort. Toegang gratis. Meer informatie: R.vanAssema@amersfoort.nl .

Woensdag 11 januari, 20 - 22 uur: start vogelherkenningscursus voor beginners door de Vogelwacht Utrecht. 50 euro, inclusief cursusmateriaal. Het Groene Huis, landgoed Schothorst, Schothorsterlaan 21, Amersfoort. Totaal vijf avonden en vier zaterdagse excursies. Volgdata: 8 februari, 8 maart, 12 april en 10 mei. Meer informatie en opgeven bij René de Waal, e-mail renedewaal@vogelwacht-utrecht.nl, tel. 06-49121619 (na 18.00 uur).

Zondag 15 januari, 14.00-16.00 uur: natuurexcursie van het IVN naar het Pinetum (naaldbomentuin) in Birkhoven. Groen in de winter. Start: informatiebord Het Utrechts Landschap, parkeerplaats Sportpark Birkhoven, 3819 AC, Amersfoort.

Woensdag 25 januari, 17:00 tot 19:00 uur: Groencafé in het Groene Huis, Schothorsterlaan 21. Voor iedereen die contacten wil leggen met andere groene actievelingen.

Woensdag 25 januari, 19.30 uur :de Natuuracademie: sporenplanten zoals varens en paardenstaarten. Het Groene Huis, Schothorsterlaan 21, € 10,-, korting voor IVN'ers en KNNV'ers. Info: www.hetgroenehuisamersfoort.nl. Aanmelden: CNME@amersfoort.nl .

Dinsdag 7 februari, 20.00 uur: natuurlezing over wat de 1000-soortentelling van 2016 heeft opgeleverd. Het Groene Huis, Schothorsterlaan 21, 3822 NA Amersfoort. Toegang gratis.

Woensdag 15 februari, 19:30 tot 21:30 uur: Natuuracademie over korstmossen. Locatie:
De Groene Belevenis, Hamersveldseweg 107, Leusden. Prijs: € 15,-. Korting voor KNNV'ers en IVN'ers. Meer info: www.hetgroenehuisamersfoort.nl . Aanmelden: CNME@amersfoort.nl .

Zondag 19 februari 2016: 14.00-16.00 uur: natuur- en duurzaamheidsexcursie door de wijk Nieuwland. Naast natuurontwikkeling komt duurzame stedelijke ontwikkeling aan bod. Start: Boogkerk, Watersteeg 2, 3824 EM Amersfoort

Woensdag 22 februari, 17:00 tot 19:00 uur: Groencafé in Het Groene Huis, Schothorsterlaan 21. Voor iedereen die contacten wil leggen met andere groene actievelingen.

Dinsdag 7 maart, 20.00 uur: natuurlezing over biodiversiteit en duurzaamheid in het landelijk gebied, door Geert de Snoo. Het Groene Huis, Schothorsterlaan 21, 3822 NA Amersfoort. Toegang gratis. Meer informatie: keesvanwegen@gmail.com .

De Natuurkijker

Van de redactie

De winter nadert en dat betekent een nieuwe Natuurkijker. Die winter is niet het favoriete seizoen van de redactie, maar heeft toch zijn eigen charme. Dat is op deze plaats al eerder gemeld en nader uitgewerkt, en we gaan niet in herhalingen vallen. Fijn vooruitzicht: over drie weken worden de dagen weer langer en beginnen de koolmezen hun fietspompjesgeluid uit te dragen, in de aanloop naar het voorjaar. Nu nog even doorbijten, in taai taai en oliebollen en zo.
Om te beginnen een oproep: alleen is maar alleen en de redactie zoekt mensen die mee willen werken aan De Natuurkijker. Nodig: een goede kennis van de Nederlandse taal, enig journalistiek inzicht, enig inzicht in de verschijnselen kwartaalblad en nieuwsbrief, een beetje inzicht in wat nu een goede foto is en wat niet en verder is enige liefde voor de natuur ook wel prettig.
Het is de bedoeling dat nieuwe mensen zelfstandig de redactie gaan doen. Tot het zo ver is staat de huidige redactie aspirant-journalisten met raad en daad terzijde. Belangstellenden kunnen zich melden e-mail: redactie.natuurkijker@gmail.com .

In deze editie komt er een einde aan de serie met oud-gidsen, in het kader van het veertigjarig bestaan. Met dank aan Wil Schonewille die dit keer Marijke Kroon aan de tand voelde. Tijd voor een nieuwe rubriek. Misschien de vogel van het seizoen, of het zoogdier, of de boom, of de plant, of…. Wie wil en kan er iets aanbieden ? Graag opstellen in rijen van twee.
En dan: de oude e-mailadressen van De Konvo en De Uitloper gaan verdwijnen. Dus stuur voortaan je kopij en berichten aan redactie.natuurkijker@gmail.com .

Verder veel leesplezier, met het al genoemde verhaal over Marijke Kroon, plus politiek en natuur, plus de kleine beestjes van Janine Mariën en een bizar verhaal van Willem A. van Dijk.

Foto voorpagina: dit is de Rode heidelucifer (Cladonia floerkeana), een korstmos dat voorkomt op venige en zandige grond en op rottend hout in heiden, stuifzanden en duinen. Deze is vorig jaar gefotografeerd, half december in Den Treek.

5	Natuurvisie Amersfoort: wat nu ?
6	Verwondering: interview met voormalig natuurgids Marijke Kroon
8 -10	Natuurlezingen en -excursies
11	Springstaarten: atleten van de bodem
12	Riviertandzaad en andere bijzondere planten in Bloeidaal
13 - 14	Verslagen natuurwandelingen
16	Suzuki fruitvlieg op oorlogspad
17	Bizar: ontgroening in het groen

De Natuurkijker is het gecombineerde blad van de KNNV en het IVN Amersfoort en omstreken.
Het blad verschijnt op papier en digitaal op 1 maart, 1 juni, 1 september en 1 de ember, plus tussendoor wanneer er iets is te melden, maar dan alleen digitaal.

Redactie: Kees Quaadgras
E-postadres: redactie.natuurkijker@gmail.com
Het IVN is erkend als ANBI.

Druk: Editoo BV, te Arnhem

De oude e-postadressen van de Konvo en De Uitloper worden binnenkort opgehe-

FSC
www.fsc.org
MIX
Papier van verantwoorde herkomst
FSC® C017135

Van de voorzitter

door Ruud van Nus

Beste IVN er,
Voor u ligt de winteruitgave van de Natuurkijker. Het jaar 2016 is alweer bijna voorbij, en dan
blikken we altijd weer terug op het afgelopen jaar.
Naar mijn mening was het geen slecht jaar. Wel een jaar waarin visies soms botsten en spanningen tot uiting kwamen. Hoe moeten we duurzaamheid in onze activiteiten integreren?
Daar verschilden de meningen over en daar is ook nog geen volledige consensus over ontstaan. Wat wel duidelijk is geworden is dat we vooral met elkaar in gesprek moeten blijven over hoe we zaken hun beslag willen laten krijgen. Maar over de discussiecultuur binnen ons IVN maak ik me geen zorgen, dus wat dat betreft belooft 2017 ook vast een dynamisch jaar te worden waar in we weer veel voor elkaar kunnen krijgen.
En dat we dingen voor elkaar kunnen krijgen bleek maar weer op 5 juni, de dag dat we ons
zonovergoten veertigjarig bestaan vierden. Een mooi staaltje van samenwerking tussen de werkgroepen!
Wat ook niet onvermeld mag blijven is het mooie resultaat dat is behaald door de werkgroepen
Duurzaamheid en Handen uit de Mouwen. In nauwe samenwerking met inwoners van het
Leusderkwartier is met de gemeente overeenstemming bereikt over het beheer van bos Nimmerdor.
Er wordt geen roundup meer gebruikt en het tempo van hervorming wordt meer aangepast aan het vermogen van de menselijke geest.
Het IVN coördineert in dit hele proces de onderhoudswerkzaamheden. Deze worden nu handmatig uitgevoerd door gemotiveerde vrijwilligers. Een mooi resultaat van inwoners en het IVN!
Bijna ongemerkt heeft zich een belangrijke gedaantewisseling voltrokken; de Uitloper en de Konvo fuseerden tot ons (IVN en KNNV) gezamenlijke blad De Natuurkijker. Dat dit zo vanzelfsprekend is gebeurd lijkt aan te geven dat het proces van samenwerking met KNNV als een soort natuurlijk proces wordt ervaren. Het dagelijks IVN-bestuur wil in 2017 samen met de KNNV bekijken of we de voor de voorzitter(s) gereserveerde ruimte in De Natuurkijker iets anders kunnen gaan invullen, bijvoorbeeld met een stukje vanuit de besturen. Het zou een volgend stapje kunnen zijn om de samenwerking verder af te stemmen.
Tot slot: noteer vast zondag 8 januari in uw agenda voor de nieuwjaarsreceptie. Nadere
informatie over plaats, programma en tijd volgt.
Ik wens jullie alvast een fijn najaar en goede start in 2017 toe!

Damherten

Damherten op Heuvelrug

Op 18 november meldde boswachter Hugo Spitzen van het Utrechts Landschap herten te hebben gezien op de Utrechtse Heuvelrug. Het gaat om het gebied rond de Amerongse berg. Uit een via een telescoop opgenomen bibberig filmpje blijkt dat het om minstens twee damherten gaat, een mannetje en een vrouwtje. De dieren moeten via meerdere ecoducten en het gebied langs de Rijn op de Heuvelrug terecht zijn gekomen.
In theorie betekent dit dat ook edelherten en wilde zwijnen richting Utrechtse Heuvelrug kunnen komen.
De foto in dit blad is tot stand gekomen via het genoemde bibberige filmpje, een schermafbeelding, een tekstbestand en een fotobewerkingsprogramma. Dit verklaart de zeer matige kwaliteit.

Uitdaging voor IVN

door Olav-Jan van Gerwen
werkgroep Ruimtelijke Ordening

De gemeenteraad van Amersfoort ging 8 november unaniem akkoord met de Groenvisie. Als IVN hebben we veel input geleverd tijdens het hele burgerparticipatie-proces. In de juni-editie van de Natuurkijker hebben we hier over al bericht. Zelf lezen wat er in de Groenvisie staat kan via deze link: http://amersfoort.notudoc.nl/cgi-bin/agenda.cgi/action=punt/id=551353 .
Door amendementen van het IVN kregen de natuur- en milieu-organisaties een stevige plaats in de Groenvisie, is de jeugd expliciet vermeld als een belangrijke doelgroep, evenals het bedrijfsleven.
De kaders staan. Nu is het zaak de uitvoering op te pakken. Prachtige uitdaging voor het IVN om hier aan bij te dragen.
Zie over dit onderwerp ook pagina 5.

Groene plannen zat, nu nog de uitvoering

door de redactie

De Groenvisie Amersfoort is onlangs aangenomen door de Amersfoortse gemeenteraad. De Groenvisie is tot stand gekomen op basis van bestaand beleid en inzichten, plus de inbreng van groene organisaties en particulieren die ruim honderd suggesties deden. De eerste indruk is dat de gemeente serieuzer en beschermender met groen wil omgaan.

De Groenvisie is ruim veertig pagina's lang, maar een feitelijke, afrondende overkoepelende visie ontbreekt. Eerder is het een overzicht van alles wat er bekend is over groen en het belang daar van, en wat er zou moeten of kunnen gebeuren om meer kwalitatief hoogstaand groen te verkrijgen. Wat opvalt is dat het begrip duurzaamheid nauwelijks wordt genoemd.
In afzonderlijke hoofdstukken komen biodiversiteit, bomen, waterbeheer, klimaatverandering, groene waarden en het belang van groen, en recreatie in het groen aan de orde. Aandacht is er voor ecodiensten die de natuur ons levert, zoals schone lucht en water, voedsel, gezondheid, bestuiving van gewassen en bestrijding van plaagdieren. Uitputtend wordt beschreven hoe de zaken er voor staan, waar het naar toe zou moeten, en wat de stad en haar inwoners te doen staat.

De Groenvisie toont duidelijk het groene hart van Amersfoort, maar hoe dat allemaal concreet vorm moet krijgen blijft nog grotendeels onduidelijk. Plannen en mooie inzichten zat, maar de gemeenteraad gaf nota bene in de Groenvisie al te kennen er vooralsnog geen geld voor over te hebben.

De gemeentelijke grondhouding richting groen is positief en dat is al heel wat in vergelijking met vroeger tijden. De intrinsieke waarde van de natuur wordt genoemd. Gunstig is ook de mededeling dat de Groenvisie dezelfde status heeft als bijvoorbeeld de Woonvisie, de Toekomst Agenda Milieu en zelfs de Economische Agenda 2030. Dit betekent - als het goed is - dat allerlei gemeentelijke besluiten voortaan langs een groene meetlat worden gelegd. Alleen moet die meetlat nog meer vorm krijgen.

Gunstig is het plan tot een Groene Motor te komen, een soort groene adviesraad waar in ambenaren, bewoners en verenigingen samen werken om vaart te zetten achter groene ontwikkelingen. Die Groene Motor zou er voor moeten zorgen dat de Groenvisie op de juiste manier wordt uitgevoerd en de groenprincipes worden nageleefd.
Ook bij die Groene Motor geldt dat het op dit moment slechts een idee is en er nog geen concreet plan is om dit daadwerkelijk uit te voeren.

De groene plannen moeten volgens de Groenvisie voor een groot deel door inwoners zelf worden uitgevoerd, vooral waar het groen in de wijken betreft. Genoemd worden onder andere wijktuinmannen, een wijkplatform met medezeggenschap en stadslandbouw. Volgens de opstellers van de Groenvisie willen burgers 'dolgraag' aan dit soort dingen meewerken.
Samenvattend: er wordt beseft dat groen op veel manieren belangrijk is en de wens is daar om groen in stand te houden en uit te breiden en bij voorkeur met een hoge kwaliteit. Het ontbreekt echter nog aan concrete plannen en aan geld. Voorts is het nu zaak om - gemeente, groene organisaties en individuele burgers - om handen en voeten te geven aan de plannen. Het is duidelijk dat het IVN hier in een rol kan spelen.

Waterwingebied

"Verwondering over de natuur is mijn leidraad"

door Wil Schonewille

"Natuur is overal om je heen, onder elke steen en stronk gaat een wereld voor je open, toont zich de kringloop van de natuur. Daarom is het IVN de beste natuurorganisatie voor behoud en omgaan met de natuur."

Ook na meer dan dertig jaar actief te zijn geweest als wandelgids, is de passie voor de natuur bij Marijke Kroon, erelid van het IVN Amersfoort, nog steeds volop aanwezig. We zitten aan tafel, met wijds uitzicht over de velden achter het huis. Vogels vliegen af en aan, een egel scharrelt over het gras. In de grote tuin rondom het huis, staat nog van alles in bloei. Binnenkort gaat Marijke deze mooie plek in het buitengebied van Terschuur verlaten. Ze keert terug naar Hoevelaken, waar ze in 1970 met haar gezin kwam wonen.

Bloemen plukken op de vestingwallen

"Ik ben opgegroeid in Naarden. Als kleuter trokken vooral de kleuren van de bloemen mijn aandacht. Met het gezin wandelden we wekelijks op de vestingwallen en met mijn buurmeisje trok ik er op uit. Daarbij kwamen we ook op plekken waar dat eigenlijk niet mocht. Op zo'n plek ben ik, tijdens een zoektocht naar blauwe bloemen in april, uitgegleden en in het water van de vestinggracht terecht gekomen. Gelukkig kwam de hulp op tijd. Die zomer moesten we op zwemles, ik was vijf jaar."

"In ons gezin was ik de enige met interesse voor de natuur. Op mijn verjaardag en met Sinterklaas kreeg ik natuurboeken. Beetje bij beetje nam mijn kennis toe en kwamen de namen. Door mijn belangstelling voor de natuur, mocht ik een schooltuintje onderhouden. De tuinbouwschool gaf ons aanschouwend onderwijs.

"Door die begeleiding leerde ik hoeveel zorg er komt kijken bij het zaaien, onkruid wieden en oogsten. Harken kan ik nog steeds heel precies. Nu help ik mijn kleinkinderen bij het opkweken van zaaibakjes, want met levend materiaal werken vraagt nu eenmaal begeleiding en aandacht."

Van elkaar leren

"Verwondering over de natuur is mijn leidraad. De verbanden zoeken, dan gaat verdiepen vanzelf. Als kleuterleidster ging ik het liefst met de kinderen op pad. Lekker wandelen, het veld in om naar de boterbloemen en vlinders te kijken, dingen maken, verhalen vertellen. Door mijn huwelijk moest ik ontslag nemen, dat was toen verplicht.

"In Hoevelaken had ik een volkstuin, die ik gebruikte als plantenkwekerij. We zorgden voor zwakke en beschadigde lammetjes waarvoor de boer geen tijd had. Ik heb altijd een zwak gehad voor zielige plantjes en dieren. Ik haalde aktes handenarbeid en ben gaan boetseren, maar de natuur bleef mijn passie."

Leren doordenken

"De naam IVN trok mijn aandacht bij de aankondiging van de tweede gidsencursus in 1979. Ik had over het IVN gehoord tijdens een zomerkamp in mijn jeugd. We werden opgeleid tot wandelgids, dat was toen vanzelfsprekend. Chiel Hamers leerde ons doordenken. Hij stelde vragen waardoor je werd uitgedaagd alles verder uit te zoeken.

"Ik ben niet bang om fouten te maken, als ik iets niet

Rond het 40-jarig bestaan

Het IVN Amersfoort e.o. bestaat in 2016 veertig jaar. Daarom besteedt De Natuurkijker aandacht aan de natuurgidsen die de afgelopen decennia natuurexcursies begeleidden.
Hun is gevraagd terug te kijken op hun eigen geschiedenis, op onze IVN-afdeling en op de toekomst van natuureducatie. Wat is van belang en waarom? Hoe maak je mensen bewust van het belang van de natuur en van duurzaamheid

weet zeg ik dat gewoon of ik vraag het even aan een collega. Voorwandelen en ook de publiekswandelingen liepen we samen. Van elkaar leer je dan telkens weer iets erbij. De invloed van het seizoen bijvoorbeeld door je af te vragen: “Waarom is de hommel zo traag in het voorjaar?”
“Ik haalde vooral veel informatie uit de ecologische flora. Daardoor leerde je gedetailleerder kijken, verbanden zien en kon je leuke “weetjes” vertellen. Voor de gidsenopleiding onderzocht ik met een groepje polder Zeldert. Daar zagen we wat de effecten van ruilverkaveling, beweiding, bemesting en het waterpeil op de stand van de weidevogels zijn. De baltsbanen van kemphanen waren daardoor toen al verdwenen.“

Laagdrempelige activiteiten

“Educatie is voor mij de hoofdtaak van het IVN. Mijn enthousiasme voor de natuur probeer ik zo over te brengen dat mensen zich bewust worden van de natuur in hun eigen omgeving. Als men door mijn verhaal verwonderd raakt, geeft dat een blij gevoel.
"Naast de wandelactiviteiten gaf ik les over het thema natuurtuinen binnen de Groencursus en we verzorgden in voor- en najaar natuurlessen op basisscholen in Leusden en Amersfoort. Na een diapresentatie gingen we met de kinderen naar buiten.
Met de komst van het CNME was dat stuk educatie voor ons afgelopen. Ik beschreef een wandelroute in het Hoevelakense bos, een wandel-puzzeltocht in Park Randenbroek en volgde cursussen over toen actuele onderwerpen als zure regen en lezen van het landschap.
"Duurzaamheid vormt nu het aanknopingspunt om klimaatverandering, afval en hergebruik te bespreken. Niet via de barricaden maar door het aanbieden van aansprekende laagdrempelige activiteiten dichtbij huis. Daarom is het belangrijk om natuurgidsen te blijven opleiden. Het IVN is professioneler geworden, uitgewaaierd zoals wij dat hoopten. Samenwerking met de KNNV vind ik een goede stap op weg naar verdere groei.”
“De tuin heb ik vijftien jaar geleden zelf ontworpen op een voormalig weiland. Er staan vooral inheemse planten en struiken in en het geheel moet natuurlijk ogen. Al na twee jaar begon ik rondleidingen te geven aan tuinclubs en ik gaf workshops over natuurlijk tuinieren aan plattelandsvrouwen. Het bordje tuinreservaat was vaak aanleiding tot leuke discussies.
"Ben, mijn echtgenoot, hielp bij mijn activiteiten. Na zijn plotseling overlijden vier jaar geleden, ben ik gestopt met gidsen. Nu zijn het huis en de tuin te zwaar geworden. Maar ik wil vooruit kijken en actief blijven. Na mijn verhuizing ben ik van plan om met de natuurkoffer op bezoek te gaan bij ouderen in een zorgcentrum.”

IVN Natuurlezingen

Ontstaan van Heiligenberg en van Park Randenbroek

Dinsdag 10 januari 20.00 uur: ontstaansgeschiedenis van de Heiligenberg en Park Randenbroek, door Wim de Gans. Het Groene Huis, Schothorsterlaan 21, 3822 NA Amersfoort. Toegang gratis.

Natuurverschijnsel of monnikenwerk? Wim de Gans geeft antwoorden tijdens een lezing op dinsdag 10 januari over de ontstaansgeschiedenis van de Heiligenberg en Park Randenbroek. Hij was als geoloog betrokken bij opgravingen bij de Heiligenberg.

Wim de Gans zet in zijn lezing de Heiligenberg centraal, maar gaat ook in op de ontstaansgeschiedenis van de ondergrond van Park Randenbroek en van de Heiligenbergerbeek.

Langs de Heiligenbergerbeek liggen meerdere heuvels. Een daar van is de Heiligenberg, een opvallend steile en solitaire heuvel naast de Heiligenbergerbeek. En ook Park Randenbroek kent verrassend veel reliëf.

Over het ontstaan van de heuvel bij de Heiligenberg doen boeiende sagen de ronde. Van een voormalig klooster op de heuvel zijn uit historische bronnen wat gegevens bekend. Geoloog Wim de Gans onderzocht in 2002 de herkomst van het zand van de Heiligenberg.

In zijn lezing wordt vooral ingegaan op aardkundige aspecten betreffende het ontstaan van de berg en de naast gelegen beek. Bij de opgravingen bij de Heiligenberg opgedane kennis wordt gebruikt om de herkomst van het reliëf in Park Randenbroek te verklaren.

Daarnaast worden mogelijke tegenstellingen tussen sage, historie en aardkunde aangestipt. Waren het de duizend maagden die de Heiligenberg hebben opgeworpen, of is de berg op andere wijze ontstaan?

Foto: Huize Randenbroek (foto Gerrit Oortgiesen)

Meer informatie via e-mail: R.vanAssema@amersfoort.nl .

Op jacht naar nieuwe soorten.

De 1000-soortentelling

Dinsdag 7 februari, 20.00 uur: de resultaten van de 1000-soortentelling, door Kees de Heer. Het Groene Huis, Schothorsterlaan 21, 3822 NA Amersfoort. Toegang gratis.

Wat heeft de 1000-soortentelling van 2016 opgeleverd? Van 1 januari 2016 tot 31 december van dit jaar zijn zo veel mogelijk soorten op Amersfoorts grondgebied geturfd, vooral planten en vogels, maar ook allerlei insecten, vissen en paddenstoelen.
Tijdens de natuurlezing presenteren amateurbiologen uit Amersfoort en specialisten van EIS Nederland samen de resultaten.
Hebben we de magische grens van drieduizend soorten gehaald? En hoe gaan we in 2017 verder met inventariseren?
Meer informatie: keesdeheer@kpnmail.nl .
Foto: Op jacht naar nieuwe soorten

Uitgerekend op de Duizendsoortendag kwam er een visarend overvliegen. Dat was een goed begin.

Biodiversiteit in landelijk gebied

Dinsdag 7 maart, 20.00 uur: Geert de Snoo vertelt over biodiversiteit en duurzaamheid in het landelijk gebied. Het Groene Huis, Schothorsterlaan 21, 3822 NA Amersfoort.
Meer informatie: keesvanwegen@gmail.com .

De organisatie van de natuurlezingen is in handen van de Werkgroep Natuurlezingen Amersfoort (WNA), een samenwerkingsverband van de KNNV, het IVN, de Vogelwacht Utrecht en de gemeente Amersfoort.

Natuurexcursies

Zaterdag 3 december, 9 uur.
De vogelwerkgroep van de KNNV gaat op zoek naar de Roodhalsgans en andere wintergasten in de polder Arkemheem. Vertrek vanaf de carpoolplaats, Spieghelweg, Leusden. Opgeven uiterlijk 24 uur van tevoren bij Henk Bokkers, tel. 06 - 54 622 698 .

Zondag 15 januari, 14.00-16.00 uur
Pinetum Birkhoven, groen in de winter.
Start bij het informatiebord van Het Utrechts Landschap, parkeerplaats Sportpark Birkhoven, 3819 AC, Amersfoort.
Op deze winterwandeling nemen de gidsen u mee door het natuur- en recreatiegebied Birkhoven, ten westen van Amersfoort. Birkhoven maakt deel uit van de Utrechtse Heuvelrug en is van oorsprong een gedeelte van een buitenplaats, die op heide en stuifzand is aangelegd.
Voor Birkhoven zijn vooral de bosvijver, het Bosbad, het openluchttheater, het Pinetum en het Dierenpark gezichtsbepalend. Aan de rand liggen diverse sportvelden.
Het Pinetum is een naaldbomentuin die in het kader van de werkverschaffing werd aangelegd in 1932. Op een oppervlakte van anderhalve hectare vinden we zo'n 140 bomen in negentig soorten uit alle delen van de wereld, gerangschikt naar continent van herkomst.
De wandeling gaat door een mooi eiken- en berkenbos en over majestueuze beukenlanen, langs prachtige vliegdennen, jonger bos met dennen en sparren, het Pinetum, de bosvijver en veel ander moois.
Het wordt een interessante wandeling, en afhankelijk van de weersomstandigheden kunt u misschien wel, voor of na de wandeling, een rondje over de bosvijver schaatsen!

Meer informatie: Ton Schockman, tel. 033 - 456 68 78.
Spar. Foto: Gisela Baremans-Panjer

Zondag 19 februari 2016: 14.00-16.00 uur
Toekomstbestendig wonen
Start: Boogkerk, Watersteeg 2, 3824 EM Amersfoort

In de polder Nieuwland is tussen 1995 en 2001 een geheel nieuwe woonwijk gerealiseerd. Anno 2017 zijn we benieuwd naar antwoorden op de vragen welke flora en fauna er zich hebben ontwikkeld en hoe klimaatbestendig de wijk is.
Nieuwland is een voorbeeld van duurzame stedelijke ontwikkeling, wat onder meer blijkt uit het gebruik van hoogwaardige, milieuvriendelijke materialen en gescheiden rioolstelsels. De wijk is ontworpen als een tuinstad, omgeven door een hoge wal en groenvoorziening met de nadruk op water. In 2016 zijn de watergangen uitgediept.
De gidsen van het IVN gaan met u op zoek naar de verbanden tussen toekomstbestendig wonen en natuurontwikkeling in de wijk.

Meer informatie: Wil Schonewille, tel. 06 - 51 40 753
Nieuwland. Foto: Wil Schonewille

Springstaarten, de atleten van de bodem

Bijna niemand kent ze, en toch leven ze ook bij u in de tuin. Onder bomen en struiken, tussen de dode bladeren en soms wat dieper in de grond. Daar leven kleine insecten: de springstaarten. Ze zijn klein, tussen de 1 en de 6 millimeter, daarom heeft u ze misschien nog nooit gezien.
Springstaarten hebben een kop en een lijfje met zes pootjes. Aan hun kop zitten twee antennes en sommige soorten hebben oogjes, maar anderen niet. Deze blinde springstaarten leven dieper in de bodem, waar het altijd donker is. Ze hebben geen oogjes nodig!

In tegenstelling tot de meeste andere insecten missen alle springstaarten vleugels. Maar missen ze die wel?
Springstaarten hebben een geheim wapen om te ontsnappen aan gevaar en ze hebben helemaal geen vleugels nodig om weg te komen! Onder aan hun lijfje zit een springvork, een soort hefboom die in rust netjes plat tegen hun buik ligt. Maar dreigt er gevaar dan klapt de vork uit en springt het diertje minstens 20 keer zijn eigen lichaamslengte weg. De echte atleten onder hen halen met gemak 100 keer hun eigen lichaamslengte!
Sportief zijn de diertjes dus wel, maar ze zijn niet zo gezellig en ze houden al helemaal niet van opwindende seks. Sommige soorten springstaarten hebben niet eens een partner nodig, ze zijn allemaal vrouw en brengen uitsluitend dochters voort. Dat heet *parthenogenese*, ongeslachtelijke voortplanting.
Andere soorten moeten wel eitjes en zaadcellen bijelkaar zien te brengen. Het mannetje zet een “spermatofoor” op de bodem: een steeltje met een bolletje erop. Daar zitten zijn zaadcellen in. Het vrouwtje wandelt er toevallig langs en neemt de spermatofoor op in haar lijf en bevrucht haar eitjes. Ze zal nooit weten wie de vader is, de vader herkent zijn kinderen evenmin.
Maar is dat zo? Onderzoek wijst uit dat er supermannen onder de springstaarten bestaan: als vrouwtjes mogen kiezen willen ze alleen maar zijn spermatoforen!

Animalia - Arthropoda (geleedpotigen) - Hexapoda (zespotigen) - Entognatha - Collembola (springstaarten).

Deze pagina is er een uit een serie, gemaakt door Janine Mariën. Zij werkt aan de afdeling dierecologie van de VU in Amsterdam. Zij werkt vooral met ongewervelde (bodem)dieren, en wat voor hen de gevolgen zijn van stressfactoren als bijvoorbeeld bodemvervuiling en klimaatverandering.
Janine gebruikt voor haar collages platen uit natuurkalenders. Zo maakt zij van ‘oude dieren’ weer ‘nieuwe dieren’. Vooral insecten en bodemdieren als springstaarten en pissebedden. Dieren die zij in haar werk leerde kennen.

Oktoberse planten in Bloeidaal

door Arie van den Bremer

Iedereen denkt dat er in oktober geen interessante vegetatie meer te vinden is. Het is immers herfst. Maar dat viel reuze mee.

Ik wilde nog een keer een zaadje van Riviertandzaad op de foto zetten. Die soort staat in Bloeidaal en dat is al bijzonder. Ik ben er naar toe gegaan en de natte gebieden waren kaal geschoren. Wat ook opviel was dat de centrale plas helemaal droog stond. Dat viel een beetje tegen, maar toch even een rondje gelopen. De sloten waren namelijk nog niet gemaaid.
Er stond nog veel Riviertandzaad. Zowel volwassen uitgebloeide planten als heel veel kleintjes in bloei. Dat was de eerste bijzonderheid.

Verder stond er een grote groep Mattenbies en veel Slijkgroen maar het bijzonderst waren Sponswatervorkje en Naaldwaterbies. En dat is weer te danken - denk ik - aan de opgedroogde plas.
Het Sponswatervorkje heeft zich over vele vierkante meters gevestigd en is een typisch bewoner van tijdelijk nat gevallen leemgrond. Zie foto.
Naaldwaterbies is volgends de verspreidingsatlas een vrij zeldzame, overblijvende plant met kruipende, zeer dunne en sterk vertakte wortelstokken. De plant vormt grote, zeer dichte matten. In Bloeidaal gaat het zeker om vierkante meters. De plant bloeit van juni tot oktober. Dat is ook al heel bijzonder want geen enkele andere bies - van de familie Cypergrassen - bloeit zo laat. Aan de aren hingen nu nog helmknoppen.

Vanwege de bijzonderheid een paar determinatiekenmerken. Zie ook de foto's. De draaddunne stengels zijn hoogstens een halve millimeter dik en worden hooguit vijftien centimeter lang. Ze zijn vierkantig, zelden driekantig, maar dat kan je amper voelen. Die draaddunne stengels vormen een bijzonder beeld want ze zijn niet alleen dun maar staan ook strak tegen elkaar aan. Wat opvalt is dat er een soort vleug over ligt, net als bij graan waar de wind overheen gegaan is. Dan liggen de stengels allemaal een kant op.
De aren zijn sigaarvormig, twee tot vijf millimeter lang en twee millimeter breed. Ze bevatten hoogstens vijftien bloemen.
Meestal zijn het er tussen de vier en elf. De stijl (stamper) heeft drie stempels. Het onderste kafje (soms zonder bloem) omvat de aarspil helemaal, maar is even groot als de andere kafjes. De kafjes zijn bruin en wit gerand.
De lichtbruine zaden zijn spoelvormig, hebben twaalf lengteribben, zijn fijn dwars gerimpeld, bijna rond en ongeveer een millimeter lang.

Naaldwaterbies

Naaldwaterbies

Slijkgroen

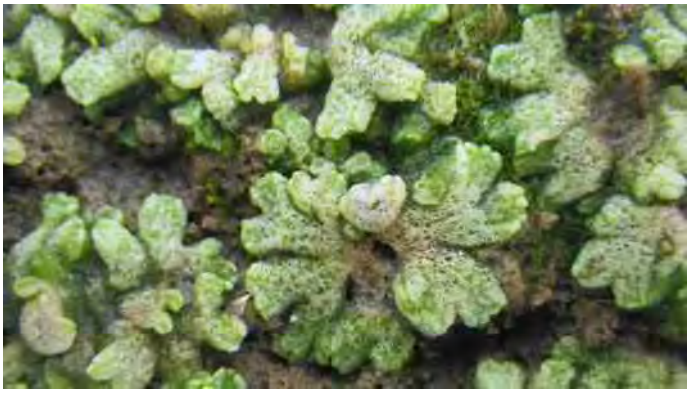

Sponswatervorkje

Vogelen op de pier van IJmuiden

door Henk Bokkers

Op zaterdag 29 oktober vertrokken we met vijf personen naar de pier van IJmuiden. Het werd een stralende najaarsdag. Dat was ook goed te merken aan de drukte op de pier. In de loop van de dag werd het al maar drukker.

Toen we uit de auto stapten zagen we al direct een Zwarte Roodstaart op de gebouwen. Even later vogelsoorten die we daar ook konden verwachten, zoals Huismus, Ekster, Kokmeeuw, Zilvermeeuw en Aalscholver. Scholeksters zie je in deze tijd niet meer op het land in onze omgeving, maar wel volop langs de kust. Daar liepen ook de Grote Mantelmeeuw en Drieteenstrandlopers.
Wat dichter bij de pier en later op de stenen van de pier heel veel Steenlopers. Tegen de pier aan zwommen nog enkele Wilde Eenden die het zoute zeewater prefereerden boven het zoete water in de duinen. Veel Oeverpiepers vlogen zenuwachtig heen en weer.
Eidereend en Paarse strandloper lieten zich uitgebreid bewonderen toen ineens een Houtsnip, waarschijnlijk op trek, naar beneden kwam om te rusten. Enkele spreeuwen gingen door op hun tocht naar het zuidwesten.
Verder weg op zee zagen we de Grote Zee-eend en de Zwarte Zee-eend in treintjes achter elkaar vliegen. Ver weg op het water dreven een Roodkeelduiker en een Zeekoet. Mogelijk zat er ook een Alk bij, maar die afstand was wel erg ver.
Terug van de pier af zaten een paar Kauwtjes het strand op te ruimen. Wij werden iets verder verrast door een paar Sneeuwgorzen.

Ping-ping
We wandelden even door naar het Kennemermeer, waar we een Buizerd rond zagen hangen. In het water de nodige Wintertalingen en Grauwe ganzen. Uit het riet klonk het ping-ping van de Baardman. De Roodborst zong voluit, maar ook Heggenmus en Vink lieten zich horen.
Over ons heen zagen en hoorden we trekkende Veldleeuweriken. Uit de rietkraag ineens het gegil van de Waterral. Zwarte Kraai, Meerkoet en Merel scharrelden er lustig op los.
Ondanks dat het eind oktober was vlogen de Heidelibel en de Paardenbijter nog rond evenals het Witje uit de Schoenlapperfamilie. Op het pad lag een rups die zich gaat ontpoppen als Kleine Beer, als hij tenminste niet voor die tijd opgegeten wordt door een van zijn vele predatoren.
Al met al een prachtige dag waarin heel veel te zien was.

Eidereendvrouw met jong

Sneeuwgors

Baardmanman

Nimmerdorse paddenstoelen

Door Mary Brussee-Schiffer en Ank Latté

De inmiddels beroemde IVN-paddenstoelenwandeling had dit jaar plaats op zondag 16 oktober op landgoed Nimmerdor. Vijftig belangstellenden kwamen op deze prachtige herfstdag, zonnig, windstil en 15 graden, naar Nimmerdor om zich mee te laten nemen in de wondere wereld van de paddenstoelen.

Speciaal voor kinderen met hun ouder(s) was er een aparte gids om spelenderwijze de verschillende soorten paddenstoelen te leren kennen. Aan het einde van de wandeling was er een heuse quiz om te zien of iedereen goed had opgelet. Door te bukken of je armen in de lucht kon je het antwoord geven. De kinderen en hun ouders waren erg enthousiast.

De overige deelnemers werden in drie groepen verdeeld en rondgeleid over het prachtige landgoed. Ook hun oplettendheid werd getest via onder andere het fopelfenbankje.

Ondanks de droogte van de afgelopen periode kon men toch nog zo'n twintig verschillende soorten paddenstoelen bewonderen. Vooral de pruikzwam, aardsterren, bekerzwammen , inktzwammen en porseleinzwammen zorgden voor verwondering.

Naast de paddenstoelen biedt het landgoed Nimmerdor zelf ook bijzonderheden: brede eiken- en beukenlanen, een deel dennenbos, een sterrenbos, het landhuis en natuurlijk de tekening van Anne Frank bij de A28.
Het was een mooie middag waarop de deelnemers en wij als gidsen met een voldaan gevoel terug kijken.

Foto's Ruud van Veenschoten

Gekraagde aardster

Gewone melkbekerzwam

Porseleinzwammen

Natuuracademie

Woensdag 25 januari, 19.30 uur : de Natuuracademie: sporenplanten zoals varens, wolfsklauwen en paardenstaarten. Het Groene Huis, Schothorsterlaan 21, Prijs: € 10,-

In de natuur kennen we veel levensvormen die zich voortplanten via sporen. Voorbeelden zijn planten, mossen, korstmossen, paddenstoelen en gisten. Ze leveren allemaal een bijdrage aan onze fijnstof in de lucht. Een gemeenschappelijk kenmerk van deze groepen is voortplanting. Deze voortplanting verloopt ingewikkelder dan bij zaadplanten en is per groep ook weer verschillend. We zoemen tijdens de cursus vooral in plantenfamilies als varens, wolfsklauwen en paardenstaarten.

Er is geen excursie omdat die in een paar uur niet is te organiseren. Wel zal het één en ander tijdens de cursus worden geïllustreerd aan de hand van foto's en zo mogelijk levend materiaal.
Docent: Gerard Hoekstra. Locatie: Het Groene Huis. Kosten € 10,-.(KNNV- en IVN-leden Amersfoort € 5 ,- minder).
Meer info: www.hetgroenehuisamersfoort.nl > ontdekken en leren > Natuuracademie. Aanmelden via CNME@amersfoort.nl

Woensdag 15 februari, 19:30 tot 21:30 uur: Natuuracademie over korstmossen. Locatie:
De Groene Belevenis, Hamersveldseweg 107, Leusden. Prijs: € 15,-. Korting voor KNNV'ers en IVN'ers. Meer info: www.hetgroenehuisamersfoort.nl . Aanmelden via CNME@amersfoort.nl.

Voor veel mensen is een korstmos een onbekend natuurverschijnsel. Dat komt omdat ze erg klein en vaak onopvallend zijn. Maar als je ze van dichtbij bekijkt (liefst met vergrootglas), dan gaat er een wereld van bijzondere vormen en kleuren open. Dertig jaar geleden waren de korstmossen bijna weg maar nu zijn ze weer helemaal terug. Ze groeien op bomen, muren, dakpannen en stoepen in de vorm van korsten maar ook als blaadjes en struiken. Ze vallen vaak op door hun grijze, gele, groene en zelfs bijna rode en blauw kleuren. Vooral met een loep of onder een stereomicroscoop kan je de prachtige vormen en kleuren goed zien en dat gaat op de theorie avond ook gebeuren.
De excursie voert langs bomen in de wijk Schothorst. Docenten: Leo Spier en Arie van den Bremer. Locatie: De Groene Belevenis. Kosten € 15,-. (KNNV- en IVN-leden Amersfoort € 5,- minder). Meer info: www.hetgroenehuisamersfoort.nl > ontdekken en leren > Natuuracademie. Aanmelden via CNME@amersfoort.nl

Het IVN over vijf jaar

Het Landelijk Bestuur van het IVN denkt na over een 'nieuw, ambitieus meerjarenplan voor de komende vijf jaar'. Dit plan dient aan te geven hoe het IVN haar missie over natuureducatie en duurzaamheid denkt in te vullen. Niet alleen landelijk, maar juist ook lokaal, met activiteiten van IVN-afdelingen en -vrijwilligers.

Volgens het bestuur moeten er keuzes worden gemaakt over doelgroepen, over samenwerking met andere organisaties, en over de ontwikkeling van mogelijke nieuwe cursussen ontwikkelen. En welke ondersteuning daar bij hoort.
Dit doet het landelijke bestuur niet op eigen houtje. Met een enquête is een eerste peiling onder alle leden gehouden. In bijeenkomsten door het land wordt verder gepraat over Kind en Natuur, Natuur en Gezondheid, Natuur en Duurzaamheid, Groen in de Buurt en Educatie en Beleving.
In januari is er een ledenconferentie waar 'we gaan verdiepen'. Meer daar over op de website.
Op basis van alle informatie komt er een nieuw meerjarenplan. In de landelijke raadsvergadering in maart 2017 zou dit vastgesteld kunnen worden.
Meedenken en -doen kan op diverse bijeenkomsten. Ideeën kunnen ook rechtstreeks naar Rien Cardol, verenigingssecretaris. Voorts dient het onderwerp aan de orde te komen op (bestuurlijke) overleggen van de afdelingen in de regio's.

Suzuki-fruitvlieg kan leiden tot voedseltekort voor vogels

De suzuki-fruitvlieg blijkt op grote schaal vruchten aan te tasten. De zeer warme periode in de tweede helft van de zomer stimuleerde de uitbreiding van deze schadelijke fruitvlieg. Doordat de vruchten van soorten als vlier, bramen en vuilboom versneld verrotten kan de aantasting grote gevolgen hebben voor vogels die de vruchten gebruiken om op te vetten voor de wintermaanden.

Aanhoudend hoge temperaturen zijn ideaal voor de ontwikkeling van de suzuki-fruitvlieg. Uit de wetenschappelijke literatuur blijkt dat suzuki-fruitvliegen zich het snelst ontwikkelen bij temperaturen van 28 graden Celcius. Boven de 30 graden loopt de ontwikkelingssnelheid snel terug. Ze leggen de meeste eieren bij temperaturen tussen de 18 en 22 graden.
De afgelopen zomerontwikkeling volgden Silvia Hellingman en Arnold van Vliet van de Wageningen University suzuki-fruitvliegen in diverse planten waar onder vlier, kamperfoelie, laurier, sneeuwbes, virburnumbessen en wilde bramen.
De ontwikkeling van zowel jonge als oude larven verliep goed. Als een bes leeggegeten is verhuizen de larven naar een andere bes om de ontwikkeling te voltooien. De bessen blijven verschrompeld achter.
De volwassen fruitvliegen vliegen naar nieuwe struiken zodra er onvoldoende vruchten zijn om een verdere uitbreiding van de populatie mogelijk te maken. Het grote verschil met de inheemse fruitvliegen is dat de suzuki-fruitvliegen hun eitjes ook op gave vruchten leggen. De inheemse fruitvlieg kiest daar voor vruchten die al zijn aangetast.

In het hele land

Op 10 september meldden dat onderzoekers dat er in vrijwel hele land veel suzuki-fruitvliegen zijn aangetroffen. Dit geeft aan dat zij grote afstanden kunnen afleggen. De hoge temperaturen en de zuidelijke stroming droegen mogelijk bij aan een extra snelle verspreiding van de suzuki-fruitvlieg.
Dit leverde op veel plaatsen aangetaste vruchten op. De suzuki-fruitvlieg is mede berucht om het grote aantal gecultiveerde en wilde plantensoorten waarop hij kan leven. Als de ontwikkeling van de suzuki-fruitvliegen zich blijft doorzetten kan dit grote gevolgen hebben voor veel dieren in de natuur. De vruchten worden door de fruitvlieg opgegeten en verrotten veel sneller dan normaal waardoor er minder vruchten beschikbaar zijn voor andere beesten.

Forse groei mogelijk

Vanwege de beschikbaarheid van veel voedsel in de natuur en de aanhoudend ideale weersomstandigheden kan de populatie dit jaar flink groeien. In de fruitteelt blijkt al dat suzuki-fruitvliegen in staat zijn om tientallen procenten van alle vruchten aan te tasten. Als dat ook in de natuur gebeurt kunnen er voedseltekorten ontstaan voor onder meer vogels. De vruchten vormen een belangrijke voedselbron die gebruikt wordt om op te vetten voor de moeilijke winterperiode.
Het is echter nog onduidelijk wat de precieze effecten zullen zijn.
Helaas is er weinig aan de ontwikkeling te doen. We moeten vertrouwen op de vele predatoren en parasieten om de populatie in te dammen. Op dit moment zijn de strontvliegen Scathophaga stercoraria volop te vinden in de buurt van aangetaste bessen. Het is echter zeker dat de suzuki-fruitvlieg een blijvend grote impact op de Nederlandse natuur heeft.

Suzuki-fruitvliegen op bramen.

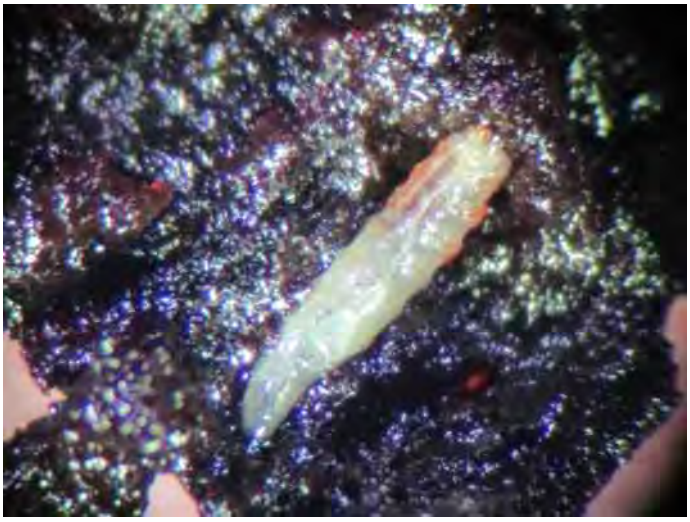

Larve van suzuki-fruitvlieg.

Tekst en foto's: Silvia Hellingman, Biocontrole Onderzoek & Advies,
Arnold van Vliet, De Natuurkalender, Wageningen University

Ontgroening in het groen

Door Willem A. van Dijk

Het speelde zich af in de nazomer van 2015. Een paar weken eerder hadden we de bijenkasten naar de heide van de binnenduinen in de buurt van de Veenplas van Den Treek in Leusden gebracht. De jonge heide maakte aanstalten te gaan bloeien.

Het bevreemdde ons dat er een zekere verwaarlozing plaats vond van de terreinen die pas de bestemming heide hadden gekregen. Een en al opslag van dennetjes en berken. Onlangs ging ik er weer op de fiets heen. Ik verlustigde mij in de stilte, de bloei en het gezoem der bijen. Ondanks het mooie weer hadden de bijen nog weinig honing verzameld.
Een vreemd geschal van geluiden als van een festival of wedstrijd kwam uit het bos en stoorde me. Ik fietste in de richting van die megafoonstemmen. Er stond een limousine aan de rand van het bos, een limousine !?
Toen ontwaardde ik een vreemd schouwspel. Honderden jongens en meisjes, geen pubers meer, in vrijetijdskleding, waren aan het werk. Gebukt en zwijgzaam liepen ze verspreid over de heide. Ze werkten gestaag door, trokken de opslag uit de heide. Ik maakte aanstalten mijn camera te richten, maar al snel maakte een jongen in boswachterskledij zich uit de groep los en sprak me vriendelijk aan. Hij verzocht me geen foto's te maken. Er kwam ook een meisje met een plastic glas bier in de hand bij me staan. Zij stelde vragen, ik stelde vragen en hoorde van de boswachter het getal 250, studenten uit Amsterdam, ontgroening. Ik zei hem geen van op foto's herkenbare personen te zullen maken.
Hij wilde graag dat ik helemaal geen foto's maakte. Dat had ik al wel gedaan.

Mantelpakjes
Verspreid tussen de groepen liepen meisjes en vrouwen, gekleed in enigszins verfomfaaide, nette, donkergrijze mantelpakjes. Ze droegen donkere nylons en schoenen met hoge hakken. Beslist geen boskledij ! Alleen of met z'n tweeën. Ook de jongens / mannen droegen donkere kostuums, mét stropdas. De meesten hadden bier in de hand
of / en een sigaret met filter in de mond of in de hand. Tussen deze aparte groepjes net geklede jongens en meisjes heerste saamhorigheid, kon je zien, ze benaderden elkaar op een wat voor mij overkomend kleffe manier. De personen uit die groepjes deelden commando's uit. Ik zag een jongen met de handen gevouwen geknield in de heide deemoedig luisteren naar op luide en dwingende toon geuite zinnen van een in net pak geklede jongeman. De jongen beantwoordde aarzelend de vragen en opmerkingen. Ik kon

Helaas, geen foto's. Wel een 'jeugdfoto' van auteur Willem A. van Dijk.

niet horen wat ze zeiden.
Ik viel van de ene verbazing in de andere. Er klonk een fluitsignaal. De groepen renden en masse zwijgend zonder mankeren allen in één richting en verzamelden zich naar en in een naast gelegen terrein. Ondertussen gooiden enkele meisjes rennend hun getrokken dennetakken op een aan de rand gelegen bosmierenhoop. De jonge boswachter die me op het zandpad achterna kwam zag dat en verwijderde de takken. Ik vroeg hem of zo veel mensen opeengepakt geen schade toebrachten aan de aanwezige fauna, hagedissen bijvoorbeeld. Hij dacht dat dat wel mee viel.

Rituele commando's
De groep stelde zich in linie op en het ritueel begon opnieuw. Commando's, vier of vijf geknielde jongeren, links en rechts jongeren die zich moesten opdrukken en tellen, een meisje dat het huilen nader stond dan het lachen en snel iets ging opzoeken in een geschrift.
Tijdens het werken klonk er een zin uit de megafoon en allen antwoorden gelijktijdig gedempt met iets dat klonk als: 'Miamouw'. Ik vroeg een meisje of ze het leuk werk vond. Ze lachte alleen vriendelijk naar me. Ik fietste door en vroeg me af: is hier nou sprake van dwang of van vrije wil. Deze jongens en meisjes die toch vernederd worden, begrijpen ze wat ze aan het doen zijn. Hebben ze gevoel voor natuur en natuurbeheer. Moderne slavernij ga ik het niet noemen.
Ik ben zelf discipline gewend geweest. Zelfs in het leger heb ik niet zoveel gehoorzaamheid aanschouwd. In de verhouding tussen ouders en kinderen al helemaal niet.
Maar, ik moet ook zeggen dat ik nog nooit zo'n massale, effectieve, snelle en milieuvriendelijke manier van werken in de natuur heb gezien.

Muurplanten gedijen bij juiste samenstelling mortel

Door Joop de Wilde

Steeds meer blijkt dat extra aandacht voor de constructie en het onderhoud van kademuren een belangrijke bijdrage kan leveren aan de vestigingskansen voor muurplanten. Dit werd duidelijk tijdens het symposium Bouwen voor muurplanten dat Floron samen met de gemeente Amersfoort hield op 6 oktober.

Bij muurplanten gaat het vooral om planten die het liefst of uitsluitend op een stenige ondergrond groeien. Dit zijn varens en hogere vaatplanten. Naast specifieke muurplanten zijn er planten die zich zowel op de muur als in andere habitats thuis voelen.
De bijeenkomst van 6 oktober was vooral voor stadsecologen, medewerkers van ecologische adviesbureau's en architecten, bouwkundigen en aannemers die verantwoordelijk zijn voor het ontwerpen, bouwen en onderhouden van kademuren.
Dat de gemeente Amersfoort de gastheer was voor dit symposium is niet verwonderlijk. De stad heeft in de binnenstad veel grachtenmuren die rijkelijk begroeid zijn. Daarnaast trok de ontwikkeling van een rijke muurvarenpopulatie in de wijk Vathorst – deelwijk De Laak – de laatste twee jaar sterk de aandacht van beroepsmensen.
De KNNV Amersfoort e.o., werkgroep Wilde Planten, heeft daar een belangrijk bijdrage in geleverd door alle varens in De Laak te inventariseren en onderzoek te doen naar de mogelijke oorzaken van het succes van muurplanten in deze relatief jonge wijk.
Francis Grond, adviseur civiele kunstwerken van de gemeente Amersfoort, gaf inzicht aan de voorwaarden om flora op de muren een kans te geven. Factoren die daarbij een rol spelen zijn de stand van de muren, liefst licht achterover leunend, de samenstelling van de mortel (liefst een deel kalk, een deel cement en zes delen zand), voldoende aanvoer van vocht en keuze van de steensoort.
Tevens moet rekening gehouden worden met de waterhuishouding waar in waterberging, waterpeil en stroomsnelheden een rol spelen.

Later werd onder leiding van Bert Maes, de nestor onder biologen en ecologen die zich bezig houden met muurplanten, voorbeelden van succesvolle constructie- en restauratiemethoden besproken. Een belangrijke plaats was daarbij toebedeeld aan Vathorst – De Laak. Namens de gemeente Amersfoort en de KNNV presenteerde Renée van Assema, Amersfoorts stadsecoloog, het succesverhaal van deze wijk.
Gewoonlijk moeten muren twintig tot dertig jaar verweren voor muurplanten zich kunnen vestigen. In Vathorst gebeurt dit al binnen tien jaar. Centraal stond Markerhaven, de succesvolste straat in de wijk. Op de kademuren van Markenhaven staan inmiddels tien verschillende varensoorten, waar onder drie zeldzame. Van een soort is het pas de derde vindplaats in Nederland.

Vogelherkenningscursus

De afdeling Amersfoort van de Vogelwacht verzorgt vanaf januari een vogelherkenningscursus voor beginners, met vijf avonden en vier excursies.

De merel, het roodborstje, de koolmees en de huismus kennen de meeste mensen wel. Maar in een gewone woonwijk komen soms wel dertig tot veertig verschillende vogelsoorten voor. Wie zijn ogen goed de kost geeft, ziet steeds meer.

De cursus richt zich op de beginselen van de vogelherkenning, met naast het uiterlijk het gedrag, en de plaats waar bepaalde vogels voorkomen.

De cursus heeft plaats in het Groene Huis aan de Schothorsterlaan te Amersfoort. De avonden duren van 20.00 tot 22.00 uur.

Data: de woensdagen 11 januari, 8 februari, 8 maart, 12 april en 10 mei.

Vanaf les twee wordt op de zaterdag na elke avond bij goed weer een excursie gehouden. Het kost 50 euro p.p. inclusief cursusmateriaal.

Meer informatie of opgeven bij René de Waal, e-mail renedewaal@vogelwacht-utrecht.nl, tel. 06 - 49 121 619 (na 18.00 uur).

Handen uit de mouwen

Voor de rooiwerkzaamheden in Nimmerdor tot april 2017 zijn de volgende data ingepland: 10 en 17 december, 14 en 28 januari, 11 en 25 februari, 11 en 25 maart en 8 april.

Na het vallen van het blad wordt het moeilijker de doelbomen te herkennen, maar de geur van de Amerikaanse vogelkers werkt ook ’s winters.
In het vroege voorjaar wordt overgeschakeld op het planten van bomen, een positievere activiteit na al het rooien van de exoten.
De regel bij de werkgroep Handen uit de mouwen blijft: afmelden hoeft niet, alleen aanmelden in verband met de organisatie en de benodigde hoeveelheden gereedschap en koffie met lekkers.
Aanmelden bij Jan Oudemans via e-mail: ouqu@planet.nl .

Natuurwinkel Amersfoort
EEN WAAR PARADIJS VOOR DE BIO-LIEFHEBBER !
Van alle biomarkten thuis!
Aardappelen, groenten, fruit en geitenkaas uit de streek.
Maar ook vers afgebakken Vlaams brood en kleinbrood.
EN ‘NATUURLIJK’ NOG VEEL MEER
Bio voor de complete maaltijd en voor milieuvriendelijke was- en reinigingsmiddelen, verzorgingsproducten, cosmetica, etc.
Bijzonder uitgebreid assortiment biowijnen, met wijnen die het omfietsen waard zijn!
natuur WINKEL
Leusderweg 27, 3811 NK Amersfoort
tel 033-4622432, fax 033-4622564
e-mail: nawiamersfoort@gmail.com
Openingstijden; ma t/m vr 8.00 -19.00 za 8.00 -18.00

LABRIE heeft voor elke schilderklus, de juiste verfbus!
LABRIE
verf - behang - glas
kunstschildersmaterialen
Leusderweg 113-115 * Amersfoort *
Tel: 033 461 37 77

Sandd
Port betaald
Port payé

INDIEN ONBESTELBAAR:
VAN OSTADEPLEIN 23, 3817 PK AMERSFOORT

Het IVN

Het IVN, Instituut voor natuur- en milieu-educatie en duurzaamheid, is een vereniging van vrijwilligers en beroepskrachten die streeft naar meer (kennis over) natuur en een betere kwaliteit van het milieu. Verspreid over Nederland heeft het IVN zo'n 170 plaatselijke afdelingen en een aantal regionale consulentschappen. Meer dan 17.000 leden zetten zich actief in voor de natuur en het milieu door middel van allerlei voorlichtende en educatieve activiteiten.

Minimum bedragen contributie: actief lid € 20,-, gezinslid € 5,-, donateur € 10,- en jeugdlid € 10,-.
Uitgaven: vier maal per jaar het landelijke blad Mens en natuur. Plus vier maal per jaar de lokale uitgave De Natuurkijker. Plus digitale nieuwsbrieven, ook onder de naam De Natuurkijker.
Voorzitter Ruud van Nus Tel. 033 - 462 30 11 E-mail ruudvannus@live.nl
Meer informatie: www.ivnamersfoort.nl
Het IVN heeft een ANBI-status

Werkgroepen

Het IVN en de KNNV samen hebben werkgroepen op de gebieden van vogels, planteninventarisatie, natuurwandelingen, lezingen, vleermuizen, cursussen, duurzaamheid, kinderen, ruimtelijke ordening, fotografie, bomen knotten en werken in de natuur.

E-mailadresverdwijningsbeleid

Vanwege de samenvoeging van De Uitloper van het IVN en De Konvo van de KNNV tot De Natuurkijker is er destijds al een nieuw e-mailadres opgezet: redactie.natuurkijker@gmail.com .

Tot dusverre zijn de oude e-mailadressen in stand gehouden. Dit om te voorkomen dat mensen kopij insturen en die niet meer op de goede plaats terecht komt.
We zijn nu echter bijna een jaar verder. De redactie vindt het tijd worden om de oude e-mailadressen op te heffen. En dat gaat dus binnen afzienbare tijd ook gebeuren.
Het is slim om nu niet iets anders te gaan doen, maar om eerst de oude adressen uit je mailprogramma te verwijderen en het nieuwe adres er in op te nemen, voor zo ver je dat al niet hebt gedaan.

De KNNV

De Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging (KNNV) is een vereniging voor veldbiologie en houdt zich actief bezig met natuurbeleving, natuurstudie en natuurbescherming. Jong en oud kunnen er terecht. Onder de leden zowel vakmensen als liefhebbers die meer willen weten.
De KNNV verzorgt excursies, kampen, reizen, lezingen en inventariseert natuurgebieden. Leden ontvangen het verenigingsblad Natura dat zes keer per jaar verschijnt, met informatieve artikelen over natuur, natuurbescherming, boekbesprekingen en nieuws uit de vereniging. KNNV- leden krijgen kortingen op boeken uit de eigen KNNV-Uitgeverij.
Het lidmaatschap van de vereniging kost 28 euro per jaar voor leden en 14 euro voor huisgenootleden. Donateurs betalen minimaal 10 euro per jaar.
Uitgaven: vier maal per jaar het landelijke blad Natura. Plus vier maal per jaar de lokale uitgave De Natuurkijker. Plus digitale nieuwsbrieven, ook onder de naam De Natuurkijker.
Voorzitter: Joop de Wilde Tel. 033 494 21 26 E-mail: jdewilde@euronet.nl
Meer informatie: www5.knnv.nl/amersfoort.